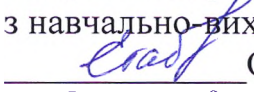

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ОХТИРСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
СУМСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»

ЗАТВЕРДЖУЮ

заступник директора
з навчально-виховної роботи

 Олена ГАВРИШ

„30” 08 2024 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Нормування праці і кошториси

для студентів освітньо-професійної програми Монтаж, обслуговування
устаткування і систем газопостачання

спеціальності 192 Будівництво та цивільна інженерія

освітньо - професійний ступінь – фаховий молодший бакалавр

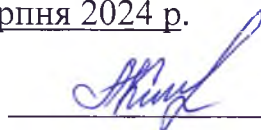
Обсяг дисципліни в кредитах ЄКТС – 2

Розробник - РУДИЧЕНКО Зульфія, викладач

Програму розглянуто і схвалено цикловою комісією
економічних спеціальностей

Протокол № 1 від 30 серпня 2024 р.

Голова циклової комісії

Анна КОГУТ

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№	Назва	
1	Освітньо-професійна програма	Монтаж, обслуговування устаткування і систем газопостачання
2	Галузь знань	19 Архітектура та будівництво
3	Освітньо-професійний ступінь	фаховий молодший бакалавр
4	Шифр і назва спеціальності	192 Будівництво та цивільна інженерія
5	Статус навчальної дисципліни	обов'язкова
6	Семестр(семестри)	VII (БСО)
7	Загальна кількість годин(кредитів ЄКТС)	60 годин /2 кредити
8	Аудиторні заняття	24
	в тому числі: лекції	12
	практичні	12
	семінарські	
9	Самостійна робота студента	36
10	Форма семестрового контролю	залік
11	Мова викладання	українська

МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета викладання дисципліни	Метою вивчення "Нормування праці і кошториси" є вивчення закономірностей ринкової економіки, що враховуються при встановленні цін, а також процесів і методів ціноутворення. У даному курсі в стислій і доступній формі викладено основні розділи “ Нормування праці та кошторис ”: основи та принципи технічного, тарифного та кошторисного нормування, кошторисна документація. Викладені питання відповідають діючій навчальній програмі з Нормування праці та кошторис для вищих технічних навчальних закладів I і II рівнів акредитації. Ціноутворення є найважливішим напрямом економічної роботи на підприємстві. Перед усіма підприємствами, комерційними та некомерційними організаціями постає завдання визначення цін на свої товари, роботи та послуги. Від правильності встановлення цін багато в чому залежать обсяг реалізації продукції, рентабельність виробництва, інші показники діяльності і, як наслідок, конкурентоспроможність підприємства
Завдання вивчення дисципліни	Завдання курсу полягає в тому, що при вивченні дисципліни особлива увага звертається на забезпечення через систему ціноутворення в будівництві визначення вартості будівництва на всіх стадіях інвестування, підвищення ефективності капітальних вкладень, забезпечення економії фінансових та інших ресурсів, впровадження досягнень науки, техніки, передового вітчизняного і закордонного досвіду в будівельному виробництві, застосування нових матеріалів, виробів і конструкцій, організаційних заходів аналізувати використання робочого часу, розробляти заходи щодо організації праці, визначати доцільні форми і системи заробітної плати , планувати чисельність різних категорій персоналу.

КОМПЕТЕНЦІЇ ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Компетентності, яких набувають студенти в процесі вивчення навчальної дисципліни:

Загальні компетентності	ЗК 5 Здатність обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел. ЗК 6 Здатність спілкуватися державною мовою, як усно, так і письмово. ЗК 8 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	ФК12 Здатність планувати та реалізовувати заходи з обслуговування діючих систем газопостачання ФК13 Базові знання економіки і планування в галузі газопостачання з використанням комплексу комп'ютерних програм.
Програмні результати навчання:	
Результати навчання	ПРН 11 Уміння складати кошторисну документацію на будівництво і капітальний ремонт об'єктів систем газопостачання ПРН 17 Застосовуючи економічні розрахунки, приймати ефективні управлінські і технічні рішення.

ПРЕРЕКВІЗИТИ

Передумова для вивчення дисципліни є набуття теоретичних знань та практичних навичок за такими дисциплінами «Основи правознавства», «Інженерна графіка»

ПОСТРЕКВІЗИТИ

Після набуття теоретичних знань та практичних навичок з дисципліни переходити до вивчення наступних дисциплін: «Економіка і планування галузі» «Будівельна техніка», «Автоматика і телемеханіка систем газопостачання», «Експлуатація устаткування і систем газопостачання», «Охорона праці в галузі».

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

Оцінювання знань студентів з дисципліни «Нормування праці і кошториси» здійснюється за національною чотирибальною шкалою.

Бали	Критерії оцінювання
«Відмінно» («5»)	Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких навчальний матеріал відтворюється у повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Студент активно працює протягом усього курсу і показує при цьому глибоке оволодіння лекційним матеріалом, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал. Практичне завдання виконане правильно, як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом.

«Добре» («4»)	Оцінюється завдання, що містить відповідні, в яких відтворюється значна частина навчального матеріалу. Студент виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, певною мірою може аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки. Студент активно працює протягом усього курсу, питання висвітлює повно, висвітлення їх завершено висновками, виявлене уміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання. У відповідях допущені несуттєві помилки, в усних відповідях – неточні, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене ставлення слухача до фактів.
«Задовільно» («3»)	Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюються основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; студент у цілому оволодів суттю питань з даної теми, виявляє знання лекційного матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти, події, робити висновки, але на заняттях поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача. Дає не повні відповіді на заняттях.
«Незадовільно» («2»)	Оцінюється завдання, що не виконане, або містить відповідні на рівні елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів навчального матеріалу. Студент виявив неспроможність висвітлити питання чи питання висвітленні неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення. У відповідях та практичному завданні припущенні суттєві помилки.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	Назви змістовних модулів, тем	Всього годин	Аудиторні			Самостійна робота
			лекції	практичні	семінарії	
1	2	3	4	5	6	7
	Модуль 1					
1	Вступ	2	0,5			1,5
2	Технічне нормування праці	2	0,5			1,5
	1.1. Мета, завдання та методи технічного нормування					
3	1.2. Види норм у газовому господарстві	2	1			1
4	1.3. Класифікація затрат робочого часу	4	1	2		1
5	1.4. Організація та методи нормативних спостережень	2	0,5			1,5
6	1.5. Нормативи і вимоги до них	2	0,5			1,5
7	1.6. Вивчення затрат робочого часу	2	0,5			1,5
8	1.7. Нормування праці ІТР та службовців	4		1		3
9	1.8. Нормування витрат будівельних і експлуатаційних матеріалів	2				2
10	Організація і оплата праці в газовому господарстві					
	2.1. Наукова організація праці	2	0,5			1,5
11	2.2. Організація бригад та ланок	4	1	1		2
	Всього по модулю	28	6	4		18

Модуль 2						
12	2.3. Організація оплати праці	3	1			2
13	2.4. Тарифна система	3	1			2
14	2.5. Форми розрахунку заробітної плати	4		2		2
15	2.6. Особливості оплати праці робітників газового господарства	2	1			1
16	2.7. Основи розрахунку заробітної плати робітників	2		1		1
17	2.8. Матеріальне заохочення робітників	2		1		1
18	Кошториси в газовому господарстві	1	0,5			0,5
	3.1. Цінова політика					
19	3.2. Ціноутворювальні фактори на будівельну продукцію	2	0,5			1,5
20	3.3. Одиничні розцінки на прямі витрати	1				1
21	3.4. Накладні витрати й кошторисний прибуток (планові нагромадження)	1	1			
22	3.5. Базові питомі показники вартості будівництва	1	1			
23	3.6. Визначення ціни будівельної продукції. Кошторисна документація	10		4		6
	Всього по модулю	32	6	8		18
	Всього	60	12	12		36

Зміст програми навчальної дисципліни

№ заняття	Назва розділу, модуля, теми програми. Тема заняття та короткий зміст	Кількість годин			Види навчальних занять та методи їх проведення	Навчально-методична література, унаочнення, методичні рекомендації, інструкційні матеріали, тощо	Самостійне вивчення	Форми контролю
		всього	ауд.	сам.				
Модуль 1								
1	Вступ. Мета вивчення предмета. Газове господарство як суб'єкт господарювання 1. Роль і значення дисципліни „Нормування праці і кошториси” 2. Мета, завдання та методи технічного нормування 3. Види норм у газовому господарстві	6	2	4	Лекція розповідь, демонстрація	/1, ст.. 4-22/	4. Нормативи режимів роботи /1, ст. 20-22/	Фронтальне опитування
2	Класифікація затрат робочого часу. Нормативи і вимоги до них 1. Класифікація затрат 2. Види нормативних спостережень 3. Методика проведення спостережень	8	2	6	Лекція Розповідь, бесіда	/1, ст. 22-42/	4. Види нормативів технічного нормування праці 5. Перегляд норм праці 6. Методи нормування витрат матеріалів /1, ст. 37-42/	Фронтальне опитування
3	Практичне заняття № 1 Проведення індивідуальної фотографії робочого часу	2	2		Практичне заняття	Зошит з практичних робіт Інструкційна карта		Захист практичної роботи
4	Нормування праці ІТР та службовців. Наукова організація праці 1. Нормування праці службовців та керівників 2. Фактори, що впливають на витрати управлінської праці 3. Основні напрями наукової організації праці 4. Різновиди виробничих бригад	10	2	8	Лекція Розповідь, демонстрація	/1, ст.. 51-61/	5. Функції управління 6. Дисципліна та її види /1, ст. 54 - 66/	Усне опитування по питаннях

5	Практичне заняття № 2 Складання штатного розкладу адміністративно-управлінського персоналу. Розрахунок професійно кваліфікаційного складу бригади	2	2		Практичне заняття	Зошит з практичних робіт Інструкційна карта	Захист практичної роботи
	Всього по модулю	28	10	18		Модульний контроль	
Модуль 2							
6	Організація оплати праці 1. Оплата праці в умовах ринкової економіки 2. Номінальна та реальна заробітна плата. Мінімальна заробітна плата 3. Тарифна система та її склад 4. Форми розрахунку заробітної плати	6	2	4	Лекція Розповідь, бесіда	/1, ст. 73-107/ 5. Принципи побудови єдиної тарифної сітки 6. Особливості оплати праці керівників, професіоналів, фахівців, технічних сл/1, ст. 95-99/	Усне опитування
7	Практичне заняття № 3 Розрахунок чисельності виробничого персоналу	4	2	2	Практичне заняття	Зошит з практичних робіт Інструкційна карта	Захист практичної роботи
8	Особливості оплати праці робітників газового господарства 1. Оплата праці на важких роботах 2. Надбавки до заробітної плати 3. Основи розрахунку заробітної плати 4. Матеріальне заохочення робітників 5. Розподіл заробітної плати	4	2	2	Лекція Розповідь з використанням прикладів	/1, ст. 108-120/ 6. Участь працівників у прибутку Завіновська, Економіка праці: Навч. посібник – К: КНЕУ, 2003./219-222/	
9	Практичне заняття №4 Розрахунок чисельності контролерів природного газу Розрахунок заробітної плати робітників	2	2		Практичне заняття	Зошит з практичних робіт Інструкційна карта	Захист практичної роботи
10	Кошториси в газовому господарстві 1. Цінова політика. Ціноутворювальні фактори на будівельну продукцію 2. Одиничні розцінки 3. Зміст та структура накладних витрат 4. Види, форми кошторисів 5. Договірна ціна та особливості її визначення і узгодження	6	2	4	Лекція Пояснення з використанням прикладів	/1, ст.. 145-164/ 6. Базові питомі показники вартості будівництва 7. Складові зведеного кошторисного розрахунку /1, ст..163-166/	Перевірка конспекту

11	Практичне заняття № 5 Визначення ціни будівельної продукції Складання локального та об'єктного кошторису	5	2	3	Практичне заняття	Зошит з практичних робіт Інструкційна карта	1. Принципи складання локальних кошторисів /1,ст..167/	Захист практичної роботи
12	Практичне заняття №6 Складання зведеного кошторисного розрахунку	5	2	3	Практичне заняття	Зошит з практичних робіт Інструкційна карта	1. Базисна кошторисна вартість /1, ст..172-173/	Захист практичної роботи
	Всього по модулю	32	14	18				
	Разом	60	24	36				

Рекомендована література

основна

1. Діхтярь Л.І. Нормування праці та кошторис. Конспект лекцій – НМЦ, 2008.
2. Правила визначення вартості будівництва. ДБН Д.1.1. – 1.2000 Доповнення 3.
3. Організація будівельного виробництва. ДБН А.3.1.-5-96.
4. Ресурсні елементні кошторисні норми на будівельні роботи (РЕКН).
5. Ресурсні елементні кошторисні норми експлуатації будівельних машин і механізмів (РКНЕМ).
6. Поточні одиничні розцінки.
7. Ціноутворення в будівництві // Збірники офіційних документів та роз'яснень. –К.: Інпроект, 2002.
8. Белов В.В. Нормування праці та кошториси в будівництві. - Суми: ВВП „Мрія-1” ЛТД, 2000

додаткова

1. 12. Закон України «Про колективні договори і угоди» від 01.07.1993 р. № 3356-ХІІ.
2. Закон України «Про колективні угоди та договори» від 23.02.2023 р. № 2937-ІХ.
3. Закон України «Про оплату праці» від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР.
4. Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15.03.2022 р. № 2136-ІХ
5. Рекомендації щодо нормуванню праці в галузях народного господарства, схвалені постановою колегії Мінпраці від 19.04.1995 р. № 2
6. Шаманська, Н.В. Мінімальна заробітна плата як державна гарантія оплати праці / Н. В. Шаманська, Н. В. Харченко // Ефективна економіка. 2018. № 1. С. 74–81.